

Leyla MƏMMƏDOVA

Filologiya elmləri doktoru, dosent

AMEA Folklor İnstitutu,

Folklor və Yazılı Ədəbiyyat şöbəsinin müdiri

e-mail: leyla.kamranqizi@gmail.com

<https://doi.org/10.59849/2309-7922.2023.2.21>

AŞIQ ƏLƏSGƏR VƏ SƏMƏD VURĞUNUN LİRİKASINDA GÖZƏLLİK MEYARI

Xülasə

Şifahi söz sənəti el fikrinin məhsulu olub, xalqın arzu və istəklərini, həyata baxışını, adət-ənənələrini, mədəniyyətini təbliğ edir. Xalq yaradıcılığında ayrıca qol kimi inkişaf edərək, yaddaşlara həkk olunan aşıq poeziyası aktuallığı ilə seçilir.

XIV əsr və daha əvvəlki dövrlərdən inkişaf edərək sənət meydanına qədəm qoyan Azərbaycan aşıq sənəti, XIX əsrdə daha da yetkinləşdi. Bu dövrdə Təbriz, Qarabağ, Qazax, Borçalı, Qərbi Azərbaycanın Basar-Keçər mahallarından yüzlərlə yaradıcı ustad aşıqlar yetişir, xalqın arzu-istəklərini, daxili dünyalarını ifadə edirdilər. Əsrarəngiz təbiətə malik Göyçə mahalı, əsrlərdən bəri saz və söz sənətinin məkanı olmuşdur. Bu mahalın yetirməsi olan Aşıq Ələsgər, onun zəngin yaradıcılığı bütün Azərbaycan aşıq şeirinin zirvəsi, ustad sənətkarların tükənməz çeşməsidir. Xalq arasında Dədə Ələsgər kimi şöhrət tapan ustad sənətkar, ozan-aşıq sənətinin bütün ənənələrini yaradıcılığında cəmləmiş, müxtəlif mövzularda şeirlər demiş, bütün şəkillərdə misli görünməmiş örnəklər yaratmışdır.

Obrazlı təfəkkürün məhsulu olan folklor əsərləri klassik sənətkarlar üçün dəyərli mənbə olmuş və orada xalqın ictimai-siyasi, mənəvi-əxlaqi, etik-estetik görüşləri uğurla bədiiləşdirilmişdir. Xalq şairimiz Səməd Vurğun da xalq ədəbiyyatından ustadcasına bəhrələnmiş, onlardan yaradıcılığında yerli-yerində, əsərin ruhuna uyğun şəkildə istifadə etmişdir. Ələsgər kimi Vurğun da gözəllik heyranı olmuşdur. Şairin gözəlliyi tərənnüm edən lirik irsi mayasını aşıq poeziyasından almış və bu xüsusiyyət şeirinin dilinə də siraət etmişdir.

Açar sözlər: Aşıq Ələsgər, Səməd Vurğun, aşıq sənəti, yazılı ədəbiyyat, gözəllik meyarı

Leyla MAMMADOVA

THE CRITERON OF BEAUTY IN THE LYRICS OF ASHUG ALASGAR AND SAMAD VURGUN

Summary

The art of oral speech is a product of the idea of el, it promotes the wishes and desires of the people, their views on life, traditions and culture. Ashug poetry,

which developed as a separate branch in folk art and engraved into the memory, is distinguished for its relevance.

Azerbaijan ashug art, which developed from XIV century and previous periods and entered the art field, became more mature in XIX century. During this period hundreds of Master ashugs from Tabriz, Karabakh, Gazakh, Borchali, Basar-Kechar districts of western Azerbaijan grew up, expressed the wishes and inner world of the people. Goycha district with mysterious nature has been a place of saz and word art for centuries. Ashug Alasgar, a descendant of this district, his rich creativity is the peak of all Azerbaijani Ashug poetry, inexhaustible fountain of master craftsmen. The master, who was famous among the people as Dada Alasgar, concentrated all traditions of the art of ozan-Ashiq in his creativity, said poems on various topics, created unprecedented examples in all images.

Folklore works being the product of figurative thinking were a valuable source for classical artists and socio-political, moral, ethical and aesthetic views of the people were successfully created there. Our people's poet Samad Vurgun masterfully benefited from folk literature and used them in his creativity in accordance with the spirit of the work. Like alesker, Vurgun was a beauty admirer. The poet's lyrical heritage praising beauty was derived from ashug poetry and this feature was embedded in the language of his poem.

Key words: *Ashug Alesker, Samad Vurgun, Ashug art, written literature, criterion of beauty*

Лейла МАМЕДОВА

**КРИТЕРИЙ КРАСОТЫ В ЛИРИКЕ АШУГА АЛЕСКЕРА
И САМЕДА ВУРГУНА**

Резюме

Устное народное творчество является продуктом народной мысли и пропагандирует пожелания и стремления народа, его взгляды на жизнь, традиции и культуру. Ашугская поэзия, запечатлевшаяся в памяти, развиваясь как отдельное направление в народном творчестве отличается своей актуальностью.

Азербайджанское ашугское искусство, развиваясь с XIV века и более ранних периодов, вступив на арену искусства, в XIX веке достигло еще большей зрелости. В этот период в Тебризском, Карабахском, Газахском, Борчалинском, Басар-Кечарском районе Западного Азербайджана воспитывались сотни творческих мастеров-ашугов, выражавших желания и внутренний мир народа. Обладающая загадочной природой Гекчас незапамятных времен был местом искусства словаисаза. Уроженец этого края, Ашуг Алескер, своим богатым творчеством является вершиной всей азербайджанской ашугской поэзии, неисчерпаемым источником мастеров-художников. Мастер, прославившийся в народе как Дед Алескер, объединил в своем твор-

честве все традиции озан-ашугского искусства, сочинил стихи на различные темы, создал во всех картинах невиданные образцы.

Произведения фольклора, являющиеся продуктом образного мышления, стали ценным источником для мастеров-классиков, в них успешно художественно оформились социально-политические, морально-этические и этико-эстетические взгляды народа. Народный поэт Самед Вургун также мастерски пользовался народной литературой, использовал ее в своем творчестве в соответствии с духом произведения. Как и Алескер, Вургун был поклонником прекрасного. Лирическое наследие поэта, воспевающее красоту, восходит к ашугской поэзии и эта черта нашла отражение в его поэзии.

Ключевые слова: *Ашуг Алескер, Самед Вургун, ашугское искусство, письменная литература, критерий красоты.*

Şifahi söz sənəti el fikrinin məhsulu olub, xalqın arzu və istəklərini, həyata baxışını, adət-ənənələrini, mədəniyyətini təbliğ edir. Xalq yaradıcılığında ayrıca qol kimi inkişaf edərək, yaddaşlara həkk olunan aşiq poeziyası aktuallığı ilə seçilir. Əbəs yerə deməyiblər ki, heç bir sənət öz müdriqliyini, əbədiyaşarlığını atalar sözü və məsəllərdə aşiq sənəti qədər təsdiqləməmişdir. Məsələn: “Aşığınkı hayla, mollanınkı vayla”, “Aşığa hər yer məhrəmdir”, “Aşıqdan qonaq olmaz”, “Aşığın canını aldın, ya sazını”, “Aşıq dəm gətirər, molla qəm”, “Aşıq gördüyünü çağırar” və s.

XIV əsr və daha əvvəlki dövrlərdən inkişaf edərək sənət meydanına qədəm qoyan Azərbaycan aşiq sənəti, XIX əsrdə daha da yetkinləşdi. Bu dövrdə Təbriz, Qarabağ, Qazax, Borçalı, Qərbi Azərbaycanın Basar-Keçər mahallarından yüzlərlə yaradıcı ustad aşıqlar yetişir, xalqın arzu-istəklərini, daxili dünyalarını ifadə edirdilər.

Əsrarəngiz təbiətə malik Göyçə mahalı, əsrlərdən bəri saz və söz sənətinin məkanı olmuşdur. Bu mahalın yetirməsi olan Aşıq Ələsgər, onun zəngin yaradıcılığı bütün Azərbaycan aşiq şeirinin zirvəsi, ustad sənətkarların tükənməz çeşməsidir. Xalq arasında Dədə Ələsgər kimi şöhrət tapan ustad sənətkar, ozan-aşiq sənətinin bütün ənənələrini yaradıcılığında cəmləmiş, müxtəlif mövzularda şeirlər demiş, bütün şəkillərdə misli görünməmiş örnəklər yaratmışdır. Aşıq Ələsgər irsinin çoxcəhətliyi oxucusunu çox söz deməyə, təhlillər aparmağa vadar edir. Bu barədə görkəmli folklorşünas, akademik Muxtar İmanov yazır: “Aşıq Ələsgər irsində müəllif obrazı, bəlkə, heç bir aşıqda görmədiyimiz şəkildə çoxlu və çoxcəhətlidir. Aşıq sənətinin yazılı sənətdən götürdüyü bir cəhət-mətnə müəllifin bəlli olması Aşıq Ələsgər yaradıcılığında daha çox hiss edilən və daha tez gözə çarpandır. Görünür, Aşıq Ələsgərin bir sənətkar kimi qüdrətini göstərən çoxsaylı amillərdən biri məhz bu nöqtədə axtarılmalıdır” (6, s.572).

Gözəl və gözəllik Ələsgər şeirinin əsas meyarlarıdır. O, sözün əsl mənasında gözəllərin aşiqi, gözəlliklər nəğməkarıdır. Bu iki xüsusiyyət dahi sənətkarın lirikasında daima qovuşuq şəkildə, vəhdətdə götürülür. Çünki gözəllərin olduğu

yer, sənətkara görə əsl gözəlliklər məkanıdır. Gözəllik məhz gözəllərlə öz məqamına yetişir, alilik tapır. Lakin bu gözəllik xəyali, mücərrəd olmadığı kimi, ona vurğunluq, ona münasibət də əfsanəvi deyildir. Aşığın vəsf etdiyi, ilk andan adı insan gözünün görmədiyi gözəllik həm də real həyat lövhələri, təbiət təsvirləri, hər qarışına bələd olduğu oylaqlar idi. Lakin bütün gözəlliklərin mərkəzində duran isə şübhəsiz ki, insan və onun xeyirxah əməlləridir.

Sırr deyil ki, Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında gözəllərin vəsfi, onların real boyalarla təsviri mühüm yer alır. Gözəllik aşıqı olan sənətkar ilk baxışda zahirə önəm verməsinə baxmayaraq, bu faktorun həlledici olmadığını dəfələrlə vurğulayır. Onun təqdim etdiyi gözəl həm zahirən, həm də daxilən gözəl olmalı, hər iki dünyası vəhdət təşkil etməli idi. Ələsgər kamala üstünlük verərək əbəs yerə deməmişdir:

Hüsndə Züleyxa tək,
Loğmana bənzər kamalı.

Eynü zamanda sevdiyi insanın əsl-nəcabətli və ailə bağlarının da sağlam olmasını həlledici sayır. Kor-koranə, ilk baxışdan xarici görünüşünə heyran olduğu gözəlin, ağılının kasadlığından bixəbər olan aşıqın keçirdiyi izzətə real boyalarla əksini tapır:

Huşum çaşdı, düşdüm olmaz oyuna,
Yetmədim gözəlin əsli-soyuna,
Aşıq oldum simasına, boyuna,
Hayıf ki, kamalda dərin görmədim (1, s.89).

Aşığın təsvir etdiyi gözəl həm də geyim tərzini, duruşu və yerışı ilə də seçilir. Məşuqənin bircə baxışına dünyaları dəyişməyən aşıq, canının ləbini abi-həyata bərabər tutaraq söyləyir:

Mən sənə aşıqəm, sən mənə xata,
Dəhanın bənzəyir qəndə, nabata.
Ləbin tənə vurur abi-həyata,
Qoynu cənnəti-rizvan, yavaş get (1, s.153).

Obrazlı təfəkkürün məhsulu olan folklor əsərləri klassik sənətkarlar üçün dəyərli mənbə olmuş və orada xalqın ictimai-siyasi, mənəvi-əxlaqi, etik-estetik görüşləri uğurla bədiiləşdirilmişdir. Xalq şairimiz Səməd Vurğun da xalq ədəbiyyatından ustacasına bəhrələnmiş, onlardan yaradıcılığında yerli-yerində, əsərin ruhuna uyğun şəkildə istifadə etmişdir. Ələsgər kimi Səməd Vurğun da gözəllik heyranı olmuşdur. Şairin gözəlliyi tərənnüm edən lirik irsi mayasını aşıq poeziyasından almış və bu xüsusiyyət şeirinin dilinə də siraət etmişdir. Yalnız vətəninə, elinə bağlı olan bir sənətkarın dili bu qədər xəlqi ola bilərdi. Görkəmli şair, aşıq şeirinin ənənələrini yaşadaraq, müxtəlif mövzularda qoşma, gəraylılar demişdir. S.Vurğunun aşıq sənətini sevməsini şərtləndirən cəhətlərindən biri, bəlkə də elə birincisi, məhz mənsub olduğu Qazax eli idi. Dövrü qədimdəm şairlər diyarı, saz və söz sənətinin beşiyi sayılan bu məkanın neçə-neçə xalq sənətkarlarını yetişdirməsi danılmazdır.

S.Vurğunun yaratdığı qoşma və gəraylılarda yaradıcı ustad aşıqların təsiri duyulur. Aşiq şeiri səpkisində yaratdığı nümunələrdə Aşiq Ələsgər dəst-xəttini xatırladan şair demişdir: “Hansı movzuya əl atıram, hansı daşı qaldırıram, altında Dədə Ələsgərdən bir nişanə görürəm”. Aşıqların müraciət etdiyi ən aktual mövzular sənətkarın da yaradıcılığında əksini tapır. Gözəllərə pərəstiş isə Aşiq Ələsgər kimi Səməd Vurğunun lirikasında da xüsusilə seçilir. Şairin Aşiq Hüseyn Bozalqanlıya müraciətlə yazdığı “Danışaq” rədifli qoşmasında bunun bir daha şahidi oluruz:

Aşiq, bağına bas sədəfli sazı,
Min cavablı bir sualdan danışaq;
Meydan quraq, söhbət açaq, söz tutaq,
Gül yanaqda qoşa xaldan danışaq
Qoy söz alım bir günahsız dodaqdan,
Düşməni baxıb həsəd çəksin uzaqdan;
Yar bəzənib çıxan zaman otaqdan,
Başındakı güllü şaldan danışaq (7, s.246).

Bəhs etdiyimiz nümunədə gözəlin baş örtüyünün təsviri də nəzərdən qaçmır. Bu məqamın təsviri isə şeirə ayrıca ahəngdarlıq, gözəllik qatır. Belə ki, Aşiq Ələsgərin yaradıcılığında da gözəllərin xarici görünüşü ilə yanaşı, onların geyim tərzindən bəhs olunan misralar az deyildir. “Yaraşır” adlı qoşmasında təsvir etdiyi gözəlin hərəkətləri ilə bəhəm, XIX əsrdə dəblə geyinən xanımların üstünlük verdikləri geyim nümunələri və bəzək əşyaları da şair qələmi ilə canlanır:

Sallana-sallana gələn Salatın,
O sərxoş yerişin yola yaraşır.
Salıbsan gərdənə heykəl həmayil,
Qızıl bazubəndlər qola yaraşır.
Sinəm dərd əlindən oldu yaralı,
Səni görənlərin çasır xəyalı,
Bürüyüb zülfünü başının şalı,
Heratı kələğay şala yaraşır (1, s.151).

Göstərilən nümunədə qədim zamanlardan Azərbaycan xanımlarının ən sevimli baş örtüyünə çevrilən kələğayı diqqəti cəlb edir. Belə ki, müasir dövrdə də xanımların biganə qala bilmədikləri kələğayı, aşığın şeirlərində hər zaman məqamında vurğulanır:

Başında Herat kələğay, hər paltarı daraydı,
Bəşərə bənzətmək olmaz, göydə mələklər tayıdı,
Turunclar baş göstərib, qoynu Behişt sarayıdı,
Aşiq görüb bu dünyada Cənnəti-Rizvanı, Həcər! (1, s.221).

və yaxud başqa nümunəyə nəzər yetirək:

Gözəl, sən nə vədəndi,
Kəsilib qısa tellərin?
Kələğayı əlvən, qıyqacı,
Üstündən basa tellərin (1, s.245).

Aşıq Ələsgər lirikasının özəlliklərindən biri də xanım adlarına tez-tez təsadüf edilməsidir. Bəhs olunan gözəllərin isminin pünhan deyil, aşkar şəkildə çəkilməsi isə bir daha sənətkarın cəsarətindən xəbər verir. Şeirlərində rast gəlinən Səhnəbanu, Gülxanım, Leyli, Salatın, Müşkünaz, Bəyistan, Maral, Səlbə, Şəkər, Həcər və başqaları aşığın həməsrə olan real Azərbaycan gözəlləridir. Bu isimlərin içərisində Səhnəbanu xüsusilə seçilir. Gənc yaşlarından könül verdiyi Səhnəbanu ilə qovuşa bilməməsi Ələsgərin həyatında silinməz iz buraxması məlumdur. Bu nakam qalan sevgi, ilk məhəbbətinin alınmaması sənətkarın yaradıcılığına da siraət edir və bu xüsusiyyət yaratdığı nümunələrdə aşkarcasına duyulur. İllər ötdükcə Ələsgər məhəbbət mövzusunda olan şeirlərini Səhnəbanu ilə yanaşı, müxtəlif el gözəllərinə də ithaf edir. Bu xüsusda görkəmli folklorşünas, akademik Muxtar İmanov yazır: “Aydın məsələdir ki, məhəbbət mövzulu şeirlərini Aşıq Ələsgər yalnız Səhnəbanuya yox, müxtəlif gözəllərə həsr edib. Amma bu heç də ənənədən gələn eşq təliminin məzmun və mahiyyətini dəyişməyib: Aşıq Ələsgər vəsf etdiyi gözəl bir çox hallarda sıradan bir nəfər kimi yox, Tanrı qüdrətindən yaranmış bir gözəl kimi təqdim etməyə çalışıb:

Sərvi boylu mələkzadə,
Camalından içdim bada (6, s.564).

Aşıq Ələsgər sadalanan gözəl keyfiyyətlərlə yanaşı, sevdiyi gözəlin əhli-dil olmasını, ariflər kimi bir işarədən başa düşməsinə də dönə-dönə şeirlərində vurğulayır. Adı çəkilən gözəllərin içərisində Anaxanımla da bağlı rəvayətlər diqqəti xüsusilə cəlb edir. Aşığın sonralar ömür-gün yoldaşı olan Anaxanımla ilk görüşü barədə belə deyilir: “Yanşaqda toy şənliyi zamanı Anaxanımlı görəndə, onun gözəlliyi Ələsgərin diqqətindən yayınmır. Xüsusən abır-həyalı duruşu, geyimi Ələsgərə xoş təsir bağışlayır. Bu barədə dastanda qeyd olunur: “Sabah çay-çörəkdən sonra Aşıq Ələsgər Söyün bəyə dedi:

- Söyün bəy, məşallah, Yanşağın da qız-gəlinləri çox gözəldilər.
- Aşıq Ələsgər, bunlar ki, gözəldirlər, bəs niyə birini tərifləmədin? Yoxsa tərifə layiq olanı yoxdu?

- Niyə yoxdu, var.Çoxusu tərifə layiqdi. Axşamkı məclisdə dirəyin yanında əyləşən gözələdəki, heç söz ola bilməz. Duruşu, tərpenişi də xoşuma gəldi. Saza-söhbətə qulaq asdığından da gördüm ki, həm də əhli-dildi” (3, s.28).

Bu məqam S.Vurğun yaradıcılığında da özünü göstərir. Belə ki, S.Vurğun da “Xavərim!”, “Şairin sevgilisinə”, “Xavər üçün”, “Sevgilim Xavərə” adlı şeirlərini həyat yoldaşı, Xavər xanıma ithaf etmişdir. Ələsgər kimi Vurğun da şeirlərində Xavər xanımın həyatının ən küskün anında qarşısına çıxdığını və bunun tanrının ən gözəl hədiyyəsi olduğunu vurğulayır. Dahi sənətkar sürməsiz, boyasız bu qıza ilk baxışdan aşıq olur. Gözəlin qüsursuz xarici görünüşü, incə vücudu aşıqını cəlb edir. Xarici görünüşlə bəhəm rəng alıb rəng verən isməti, ədəb-ərkanı da şairi heyran qoyur:

Sevgilim! Xavərim! Son bahar çağı
Uçub tökülürdü ömrümün bağı...

Həyata küsmüşdüm sözümlün sağı,
Üzümə ilk dəfə gülən sən oldun,
Şairin qədrini bilən sən oldun (7,s.159).

Aşıq Ələsgər də vəsf etdiyi gözəlin ən müşkül məqamlarda, sağalmaz yarasına məlhəm, mərazinə dərman olduğunu qeyd edir. Qəmgin anında yalnız gözəl və gözəlliyi görüb könlü açılan şair, bu iki meyarı Şəms və Qəmərə bərabər tutur. Təbii boyalarla vəsf etdiyi gözəlin bəzən oxucunun gözü önündə qeyri-ixtiyari olaraq rəsmi də canlanır:

Nə uzun, nə gödək, münasib gərək,
Ağzı, burnu nazik, dodaq kip gərək,
Əndam büllur, bədən güldən saf gərək,
Baxtın vura, bu nişanda qız ola (1, s.122).

və yaxud başqa nümunəyə nəzər yetirək:

Dodağın qönçədi, dişlərin sədəf,
Qaşların qüdrətdən qara, Bəyistan!
Gəl elə süzdürmə ala gözləri,
Vurma ürəyimə yara, Bəyistan! (1, s.53)

Aşıq Ələsgər yalnız gözəlin deyil, gözəl təbiət təsvirlərini də göz önündə canlandırmağa qadir sənətkarlardandır. Təbiət vurğunu olan, qarış-qarış gəzdirdi dağların, yamaqların da təsvirində sənətkarın təqdim etdiyi gözəlliyin tablosu canlanır. Bu məqama biz məşhur, dillər əzbəri olan “Dağlar” qoşmasında rast gəlirik:

Bahar fəsli, yaz ayları gələndə,
Süsənli, sünbüllü, lalalı dağlar.
Yoxsulu, ərbabı, şahı, gədanı
Tutmaz bir-birindən aralı dağlar.

Yayın əvvəlində dönürsən xana,
Son ayda bənzərsən yetkin bostana,
Payızın zəhməri qoyur virana,
Dağıdır üstündən calalı, dağlar! (1, s.63)

S.Vurğun da eyniadlı şeirində dağların gözəlliyindən heyranlıqla bəhs edir. Şairin yaradıcılığına aid ilk nümunələrdə təbiət gözəllikləri, əsrarəngiz mənzərələr böyük şövqlə əks olunur. Bu xüsusiyyət gözəllik aşıqı olan sənətkarın daxili aləmindən, onun coşqun təbiətə malik olmasından irəli gəlir. Hə iki sənətkarın həssas qəlbə malik olmasına, adi anlardan da təsirlənməsinə, bəlkə də yazın ilk günündə, mart ayının 21-də dünyaya göz açmaları da dəlalət edir. S.Vurğun da Dədə Ələsgər kimi gözəlliklərdən bəhs edərkən ən adi detalları, ilk andan nəzərə çarpmayan məqamlara rəssam fırçası ilə rəng qataraq oxucusuna təqdim edir. S.Vurğunun lirik irsinə aid “Dilcan dərəsi”, “Dağlar”, “Dağların”, “Səyahət”, “Çiçək”, “Kür çayı” və s. nümunələrdə daşına, torpağına bələd olduğu oyaqların gözəlliyi ən təbii çalarlarla təsvir edilir:

Zirvəndəki söyüd göylərə çatur,

Kölgəsində yorğun yolçular yatır;
Maralın, ceyranın min işvə satır,
Su göndər bu yerdə yanana, dağlar! (7, s.33).

və yaxud :

Göylərə baş çəkir Çöyüzən dağı,
Axşam açıq olur ayın qabağı,
Bizim gəlinlərin bayram qabağı,
Fəsəli yaymağı yadıma düşdü (7, s.220).

S.Vurğun el ağsaqqallarına, aşıklara hörməti və qayğısı ilə hər zaman seçilirdi. O, ustad sənətkarlardan Hüseyn Cavan, Aşıq Şəmşir və başqaları ilə həm də möhkəm dost idi. Xüsusilə də Aşıq Şəmşirlə səmimi münasibəti, dostluq əlaqələri dillər əzbəri olmuşdur. Deyilənlərə görə S.Vurğun Şəmşirin şeirlərinin əksəriyyətini bədahətən söyləyərdi. Sənətkarların hər görüşü, hər söhbəti ayrıca bir rəvayət, ayrıca bir dastan idi. Bu xüsusda O.Sarıvəlli, S.Rəhimov, S.Verdiyev, İ.Fərzəliyev, İ.Ələsgərov, C.Abdullayev, M.Aslan və b. geniş şəkildə bəhs etmişlər.

Xalq yaradıcılığını əbədi qaynaq hesab edən Vurğunun poeziyasında xalq ruhu, adət-ənənə, milli-etnik xüsusiyyətlər və s. özünü aydın şəkildə göstərir. Dahi şair yazırdı ki, “Yazıçı dünya meydanına hər şeydən əvvəl, öz xalqının milli aləmini, səciyyəsinə, məişətini, məfkurəsini və mənəviyyatını təbii surətdə tərənnüm etmək yolu ilə çıxıb bilər”(2, s.14). Şair ürəklərə yol tapmağın ən dürüst yolunu məhz sadalanan bu keyfiyyətlərin nəzmə çəkilməsində görürdü. O, Azərbaycan xalq ədəbiyyatının incəliklərinə varan, saz və söz ustadı, özünün də təbincə desək:

Mən ellər oğluyam, ellər canımdır,
Xəyalım, sənətim, həyəcanımdır.

Səməd Vurğun aşıq sənəti ilə bahəm, xalq mahnılarının və muğamlarımızın da mahir bilicisi idi. Əsasən aşıq sənətinin üzərində pərvəriş tapan şairin lirik irsi, sonrakı şairlər üçün də bir cığır açmış, ədəbi məktəb rolunu oynamışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Aşıq Ələsgər. AMEA Folklor İnstitutu. Bakı: Elm və təhsil, 2021. 582 s.
2. Əfəndiyev P. Səməd Vurğun və xalq yaradıcılığı. Bakı: Yazıçı, 1992. 118 s.
3. Ələsgərov İ. Ələsgər ocağı ilə bağlı yaradılmış dastan-rəvayətlər haqqında. AMEA Folklor İnstitutu, Bakı: Nurlan, 2007. 188 s.
4. Ələsgərov İ. Haqq aşığı Ələsgər. Bakı: Maarif, 1999. 188 s.
5. İmanov M. Folklorlarda obrazın ikiləşməsi. Bakı: Elm, 2011. 228 s.
6. Kazımoğlu M.- İmanov. Şifahi yaradıcılıqda ustad sənətkar fəaliyyəti. Son söz əvəzi. AMEA Folklor İnstitutu. Bakı: Elm və təhsil, 2021. s.554-574.
7. Vurğun S. Seçilmiş əsərləri. Beş cildə. I c. Bakı: Şərq-Qərb, 2005. 264 s.

Redaksiyaya daxilolma tarixi: İlkin variant 25.09.2023

Son variant 08.10.2023